

Onze doelstelling in 2017

Het vergroten van de zelfredzaamheid van de stadsbevolking via een milieu-educatieproject gericht op de biologische moestuin. Tijdens theoretische en praktische lessen rondom een schooltuin worden (milieu)bewustzijn en gezonde voedingsgewoontes gepromoot.

Het programma zet in op de volgende onderwerpen:

Schooltuinen en vierkantemetermoestuinen, gebaseerd op tuinieren in de kleine ruimte met eenvoudige middelen die in de stad beschikbaar zijn. Stimuleren van de leerlingen (en ouders) om zelf thuis ook een stadsmoestuin aan te leggen.

Gezonde voeding, via het biologisch verbouwen en lessen over het belang van goede voeding.

Milieubewustzijn, via lessen over afvalscheiding, met aandacht voor recycling van GFT-afval in de composthoop, hergebruik van plastic verpakkingen voor het maken van gieters en plantenbakken.

Aangevuld met lessen over efficiënt watergebruik en "water harvesting".

Op 4 nieuwe scholen is samen met leerlingen en leraren een moestuin ingericht en beheerd.

Hieronder een staatje met aantallen deelnemers en opbrengsten per school.

Schoolnaam	kinderen	leraren	ouders	tuin in m ²	opbr in kg	tuin-thuis
Rafael Arnaiz	80	7	51	28	65	22
Quintina Perez	73	14	40	32	42	
Obispo Anaya	111	3		44	81	2
Arnoldo Schwimmer *	96	4		55	13	
totalen	360	28	91	159	201	24

* de tuin moest in de loop van het jaar worden verplaatst en is opnieuw aangelegd

De wekelijkse theorie en praktijk lessen zijn door 360 leerlingen gevolgd.

De betrokken leraren gaven aan het einde van het project aan zichzelf in staat te voelen om zelf een tuin te kunnen beginnen en verscheidene leraren hebben interesse gekregen om zelf ook thuis te gaan tuinieren.

Op 3 van de nieuwe scholen zijn de ouders actief betrokken bij het project, op 2 scholen is dit gedaan via een workshop over gezonde voeding. Bij Obispo Anaya zijn de ouders betrokken bij het schooltuinproject via de presentatie van de hele school, waarbij de leerlingen aan hun ouders laten zien wat ze geleerd hebben met speciale aandacht voor gezonde voeding.

Op de scholen is samen met de leerlingen in totaal ca. 160 m² tuin aangelegd. Er is peterselie, sla, snijbiet, rode tuinmelde, komkommer, zucchini en radijs geogst in totaal voor 200 kg.

Op alle vier de nieuwe scholen hebben we een flyer uitgereikt met het aanbod om de leerlingen thuis te helpen met de aanleg van een vierkantemeter tuin. De gezinnen werd gevraagd om twee groepsworkshops op de school bij te wonen en zelf voor de vierkantemeter tuinbak te zorgen (dit kan met gerecyceld materiaal, bakstenen, planken, zelfs natuurstenen) Op de school Rafael Arnaiz was er veel interesse en hebben we met de aanleg van 22 tuinen kunnen ondersteunen en op de Obispo Anaya met 2 gezinnen.

Salade uit schooltuin

Aanleg en beheer vierkantemeter tuin bij families thuis

Scholen uit voorgaande jaren.

We hebben dit jaar op totaal 9 scholen aan 1110 leerlingen ondersteunings workshops gegeven. Zoals de tabel laat zien zijn deze meestal gebaseerd op het zaaiklaar maken en inzaaien van de tuin. Daarnaast hebben we op een drietal scholen speciale thema's behandeld op aanvraag van de scholen. Al deze scholen zorgen uit eigen initiatief voor hun tuinen en houden deze in stand en maken er binnen het schoolprogramma gebruik van.

school	klas	leerlingen	voorbereiding	inzaaien	oogst	thema	bezoeken
Villa Graciela	2,6a en 6b	110	x	x	x		4
San Jinez	6a en 6b	75	x	x			3
Guillermo Urquidi	alle klassen 3a,3b,3c,4a ,4b,en 5a	390	x	x		gezonde voeding	6
Branko Petricevic	3b	180	x	x			4
Genoveva Rios	4,5 en 6	35	x	x			2
Immaculade Concep	3 en 5	110	x	x			3
Santa Monica	4 en 5	72	x	x	x	ziekte/plaag bestrijding	4
San Marcelino	2b en 5	70	x	x		ziekte/plaag bestrijding	3
Santa Maria Micaela		68	x	x			2
totaal		1110					31

Tuinen op de Santa Monica

Tuinen op de Inmaculada Concepcion

Het catered compostproject loopt prima. De schillen van Tunari restaurant en Consuelo Montalvo Catering worden twee keer in de week opgehaald waarbij ca. 300 liter schillen per week op de composthoop komen dit wordt eens in de 2 weken aangevuld met koffiedik van 2 cafe's. Een belangrijk doel van dit component is het werken aan bewustwording. We voorkomen dat de schillen op de gewone vuilnisbelt terecht komen. We hebben zo bovendien de beschikking over een goede kwaliteit compost.

Padre Luis Diez del Pozo school, ondersteuning eetzaalproject

We hebben de school wekelijks ondersteund in de tuin en bij de start van het schooljaar hebben we met een groep vrijwilligers van Bolivia Sostenible de infrastructuur van de tuin kunnen verbeteren. Het schaduwnet is vernieuwd, we hebben twee kleine kassen en een composteerunit gebouwd. De tuin werd beheerd door 2 klassen. Helaas hebben we tijdens het schooljaar slechts minimale oogsten gezien en werd er over het algemeen onvoldoende voor de tuin gezorgd. De eetzaal heeft met de ondersteuning van NME Mundial vanaf maart tot november kunnen functioneren, waarbij het overgrote deel van de gebruikte groentes gekocht moesten worden. We hebben verschillende pogingen gedaan om het tuinbeheer te verbeteren, maar uiteindelijk heeft ook hier de grote droogte die in Cochabamba heerste het onmogelijk gemaakt om de tuin optimaal te beheren. De directrice gaf wel aan dat de eetzaal een hele positieve uitwerking heeft op de leerlingen 15 leerlingen kregen gratis elke dag soep (uit arme gezinnen) en de overige leerlingen konden allemaal 1 keer in de week mee-eten (elke dag een andere klas).

Een kleine kas

Composteer unit

De dagelijkse soep

Publiciteit

Dit jaar hebben we meegedaan aan de FEICOBOL een internationale beurs in Cochabamba waar meer dan 330.000 bezoekers waren. Samen met andere leden van het stadslandbouwnetwerk in Bolivia hebben we voor 10 dagen een mobiele vierkantemetertuin geïnstalleerd en aan veel mensen uitgelegd wat ons werk inhoud. Daarnaast hebben we een vierkantemetertuin workshop gepromoot en uiteindelijk een viertal workshops gedaan met geïnteresseerde bezoekers.

De peuters van de Nederlandse school in Cochabamba hebben de voorbeeldtuin in Bolivia bezocht. AlertaVerde (onze partner in Bolivia) doet actief mee in het stadslandbouwnetwerk en is voor het departement Cochabamba de coördinator voor het landelijk netwerk. AlertaVerde heeft op uitnodiging en op kosten van een Duitse organisatie deelgenomen aan een internationale stadslandbouw conferentie in Berlijn "International Urban Farming Conference 2017"

Er is ondersteuning geweest van een studente van de Rijksuniversiteit Leiden die irrigatieonderzoek heeft gedaan naar het watergeven in de diverse tuinen ook heeft zij ondersteuning gegeven bij de constructie van zonneovens naast een aantal algemene taken.

Nederlandse activiteiten

- De maandelijks elektronische nieuwsflits verstuurd aan 300 lezers.
- Regelmatig berichtgeving op de NME Mundial facebookpagina en via twitter.
- Het NME-café gehouden op 1 juli 2018 in Utrecht voor belangstellenden, donateurs en fondsen ongeveer 50 bezoekers.

Begroting en realisatie in euro's.

Kostensoort	begroting	realisatie	verschil	toelichting
Gereedschap	3.545	2.541	1.004	Het gereedschap is goedkoper dan begroot.
Zaden/Planten	2.029	105	1.924	Veel nog aanwezige zaden gebruikt
Tuinverbetering	4.004	4.014	-9	
Technische Ondersteuning	14.716	13.321	1.395	1 ingenieur pas begonnen in maart
Vervoer	484	839	-355	Autokosten vergoeding aangepast in 2017
Les materiaal	1.729	469	1.260	Nog aanwezig lesmateriaal gebruikt
Algemene kosten	4.351	4.590	-239	Iets hoger uitgekomen dan begroot
totaal kosten Bolivia	30.858	25.878	4.980	
Algemene kosten NL	0	341	-341	Reiskosten bestuur; Bankkosten; Bijdrage Partin
Publiciteit NL	0	333	-333	Advertentie t.b.v vermogensfondsen
totaal kosten	30.858	26.552	4.306	
inkomsten				
Bijdrage Stichtingen/Fondsen	19.611	14.398	5.213	De inkomsten zijn lager dan begroot, maar
Bijdrage Particulieren	2.000	2.143	-143	in de pas gebleven met de uitgaven
Bijdrage deelnemers	0	63	-63	
Natura	9.265	8.832	433	
totaal inkomsten	30.876	25.436	5.440	
Specificatie inkomsten				
Fonds van Zanten	2.000		898	Bijdrage FSD studenten
Stichting Imelda-Nolet	7.500		2.143	Diverse giften particulieren
Stichting Van Helden Tucker	2.000		63	Bijdrage van deelnemers
Vereniging Trein 8.28 H.I.J.S.M.	2.000		8.832	Bijdrage in natura uit Bolivia